

DUES VIDES DIFERENTS AMB UN FINAL COMÚ

ARXIVS I FONTS PRIMÀRIES. UNA PROPOSTA DIDÀCTICA

Autors:

Miriam Carrera Alba
Albert Casabón Castells
Laia Colomer Pujol
Anna Jordà Mas
Anna Hernández Magí

Doble Titulació Mestre/a d'Educació Infantil / Mestre/a d'Educació Primària

Mòdul: Ciències Socials 2

Professora: Lada Servitja

Curs: 2019 - 2020

PRÀCTICA 3

Arxius i fonts primàries. Una proposta didàctica

Miriam Carrera Alba

Albert Casabón Castells

Laia Colomer Pujol

Anna Jordà Mas

Anna Hernández Magí

Ciències Socials 2

Lada Servitja

Universitat de Girona

4t Doble Titulació

ÍNDIX

1. Descripció de l'arxiu.....	4
2. Proposta didàctica amb fonts primàries.....	6
2.1. Justificació dels documents triats	6
2.2. Documents escanejats o fotografiats	7
2.3. Objectius didàctics de la proposta	12
2.4. Continguts didàctics de la proposta.....	12
2.5. Competències bàsiques	13
2.6. Disseny de les activitats d'ensenyament i aprenentatge, amb tots els materials	13
2.7. Avaluació de la proposta.....	33
3. Conclusions.....	33
4. Referències bibliogràfiques	35
ANNEXES.....	36

1. Descripció de l'arxiu

Per a la nostra proposta, hem seleccionat documents extrets de l'Arxiu Municipal de Girona, un servei de l'Ajuntament destinat a la gestió, el tractament, l'organització i la preservació de documents. No només es conserven els documents generats per l'Ajuntament de Girona sinó que també tota aquella documentació generada per la ciutat i les donacions particulars d'entitats privades. Cal mencionar que tota aquesta documentació és accessible per a la població.

L'Arxiu Municipal està estructurat en les següents unitats: Arxiu Administratiu, Arxiu Històric de la Ciutat (AHG) i Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CDRI).

L'any 1931 el govern estatal va emetre un decret per a la creació d'arxius històrics provincials amb l'objectiu principal de conservar-hi protocols notariais d'àmbit territorial. Concretament a Girona, l'any 1937, va haver-hi el primer intent de creació de l'arxiu, però no va ser fins al 1952 que aquest es va convertir en una realitat.

Actualment, l'arxiu està situat a la plaça de Sant Josep, concretament, a l'antic convent dels Carmelites Descalços, construït l'any 1951. Tot i això, la primera seu de l'arxiu de Girona es va instal·lar a l'antic convent dels Caputxins, al carrer de la Força. Seguidament, el 1963 es va traslladar a la Casa de Cultura on també es trobaven altres serveis com la Biblioteca Pública Provincial. En aquest últim espai, l'arxiu hi va romandre fins a l'any 1984, ja que després es va traslladar a l'espai que actualment ocupa. El 1981, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya va assumir la gestió del centre.

Les funcions més destacades de l'Arxiu Històric de Girona són:

- Gestionar els documents conservats per tal de deixar constància i testimoni de l'actuació municipal.
- Preservar les col·leccions documentals i les fons de particulars, entitats, organismes, esdeveniments, personatges, institucions, associacions i llocs vinculats a la ciutat de Girona.
- Ajudar i orientar els usuaris en la recerca documental i d'informació de fons.

- Organitzar i col·laborar en la realització d'exposicions que tenen per objectiu la difusió de la documentació.
- Vetllar per la recuperació del patrimoni documental vinculat al municipi de Girona.
- Participar i col·laborar en activitats de difusió i formació de documentació.
- Identificar, datar i transcriure documents antics.
- Realitzar visites concertades per a escoles, grups i públic especialitzat.

A l'Arxiu Històric de Girona s'hi poden trobar un ampli nombre de fons:

• Fons de la Generalitat de Catalunya	• Fons d'institucions
• Fons de l'Administració local	• Fons religiosos
• Fons de l'Administració perifèrica de l'Estat	• Fons d'associacions i fundacions
• Fons de l'Administració reial i senyorial	• Fons comercials i d'empreses
• Fons notariais	• Fons patrimonials i familiars
• Fons judicials	• Fons personals
• Fons registrals	• Col·leccions
	• Arxiu de complement
	• Fons no ingressats
	• Biblioteca

Així doncs, després d'analitzar els tipus de fons que preserva l'Arxiu Històric de Girona podem concloure que destaquen en nombre les fons notariais. Aquestes es divideixen en diferents districtes: Girona, Figueres, la Bisbal de l'Empordà i Santa Coloma de Farners.

Figura 1. Arxiu de Girona

2. Proposta didàctica amb fonts primàries

2.1. Justificació dels documents triats

Per a la següent unitat didàctica hem escollit un total de tres documents. Abans de justificar la nostra elecció, considerem adient parlar sobre la contextualització del centre al qual va dirigit. Aquest es troba a la població de Castellfollit de la Roca (la Garrotxa). S'anomena Escola Pública Castellroc, d'una sola línia. Els documents es presentaran a l'aula de 6è de Primària, de 20 alumnes, la majoria dels quals són catalanoparlants.

En relació amb la primera font, es tracta de la sentència de mort de Julià Basagañas Figueres, un jornaler de Castellfollit de la Roca que va ser sentenciat a mort l'any 1939, amb 38 anys, a causa de la situació viscuda durant la Guerra Civil. Aleshores, pensem que és una molt bona oportunitat per introduir i treballar el document esmentat en aquesta escola, ja que pot resultar més pròxim a la realitat dels infants per tal de començar a conèixer la història viscuda al nostre Estat. Alhora, es pot fomentar la identitat de poble i arrelar més el sentiment de pertinença a aquest.

Hem pogut accedir a aquesta font primària gràcies a la família Basagañas, atès que l'havien extret temps enrere de l'arxiu de Girona, per proximitat familiar.

En segon lloc, per tal de complementar la primera font, hem escollit una fotografia de Julià Basagañas Figueres, proporcionada també per la família. Considerem adient treballar també amb aquesta font per personificar el nom que trobem a la sentència de mort i que, per tant, sigui més emotiu per als infants; cal destacar que sempre que treballem amb les emocions, l'aprenentatge resulta més significatiu.

Finalment, hem triat una carta escrita per Carles Rahola des de la presó. Trobem oportú treballar amb aquesta font, atès que aquest és un personatge molt conegut a la història de Catalunya i, més concretament, de les comarques de Girona. És conegut per a les seves escriptures i articles als diaris durant la Guerra Civil, fet que va causar molt d'impacte en l'època i va ser la causa del seu empresonament i la posterior sentència a mort, de la mateixa manera que li va passar a Julià Basagañas. Així doncs, aquest succés en comú que comparteixen els dos personatges, crea un lligam al desenvolupament de la nostra unitat didàctica, unint les vides de dues persones molt diferents, però amb un final en comú.

Cal destacar que en el cas de Carles Rahola, no presentarem cap fotografia d'ell per personificar-lo, atès que en una activitat, són els mateixos alumnes qui busquen la informació d'aquest i podran accedir a un gran ventall de fotografies que es troben a la xarxa.

2.2. Documents escanejats o fotografiats

Tal com s'ha comentat anteriorment hem utilitzat un total de tres fonts primàries.

Font 1. Sentència de mort Julià Basagañas Figueres

Don PEDRO GUSO SALO, Soldado de Infanteria Secretario de la
Causa N.º 97 del año 1939 de la que es Juez Militar el Capitán de Infanteria
Don GAYO ALAMO SANTAMARIA.-

CERTIFICO: Que en la citada causa seguida contra JULIAN BASAGANAS FIGUERAS

natural de Castellfullit de la Roca
y vecino de la misma hijo de Lorenzo y de Francisca
de 38 años de edad, de estado casado de profesión jornalero

instrucción, y a los folios aparecen los siguientes particulares:

SENTENCIA: En la Plaza de Gerona a 10 de Junio

de 1939. Se declaran hechos probados: Que RESULTANDO: 3º.-Individuos ambos de antecedentes extremistas, desde el comienzo de la dominación marxista en la localidad, entraron a formar parte como Vocales del Comité de Guerra del pueblo; por orden de este Comité se llevaron a cabo, infinidad de desmanes, como lo fueron el saqueo é incendio de la Iglesia y destrucción de las imágenes de la misma, la práctica de registros, requisas, detenciones, multas y principalmente asesinatos estos los de Don Pablo Gussiner Gelabert, Don Pío Torrent, Don Simón Sala y Don Martín Moura; personalmente ambos procesados tomaron parte en la persecución por los montes de unos Oficiales de la Guardia Civil que intentaban pasar a Francia y los cuales resultaron muertos por su persecución. El Juan Badosa se dedicaba a registrar los domicilios al frente de un grupo de milicianos armados y en estas ocasiones exigía y cobraba de los vecinos cantidades de dinero; tomó parte también en la destrucción de la Iglesia; el segundo es un elemento de la C.N.T. y como tal fue nombrado Presidente del Sindicato Agrícola local, desconociéndose su actuación en este cargo. - - - - -

por lo que el Consejo dictó el siguiente fallo: FIRMAMOS: que debemos condenar y condenamos a los procesados...., JULIAN BASAGANAS FIGUERAS a la pena de MUERTE.- En cuanto a las responsabilidades civiles estas a lo dispuesto en la Ley de Responsabilidades Políticas del mes de febrero ultimo.- Así por esta nuestra Sentencia lo pronunciamos mandamos y firmamos.- Fructuoso Prendes.- Andrés Gutierrez Garcia.- Carlos Pesa.- Valentin Mendez.- Valentin Serrano.- Todos ellos rubricados.-

Con fecha 13 de Junio de 1939 el Auditor de Guerra Región
dictamina en el sentido de proponer la aprobación de la sentencia dictada por el Consejo
de Guerra. S. E. el Jefe del Estado

Y con fecha 22 de Julio de 1939 ~~XXXXXXXXXXXX~~
se da por firmado, de la pena impuesta siendo cumplida la misma en la
Región ~~XXXXXXXXXXXX~~ ~~XXXXXXXXXXXX~~ ~~XXXXXXXXXXXX~~ ~~XXXXXXXXXXXX~~
fecha 28 de Julio de 1939. ~~XXXXXXXXXXXX~~ ~~XXXXXXXXXXXX~~ ~~XXXXXXXXXXXX~~ ~~XXXXXXXXXXXX~~
Al folio aparece liquidación de condena, en los siguientes términos:

Años	Meses	Días
------	-------	------

la pena de MUERTE.

La condena de prisión preventiva o atenuada, sufrida a re-
con lance de esta Causa

le sirve de abono

Le resta por cumplir la pena
Dejará extinguida la pena el día de

Y para que conste, expido el presente testimonio en la Plaza de Gerona
a veintisiete de Junio de mil novecientos cuarenta y cuatro.

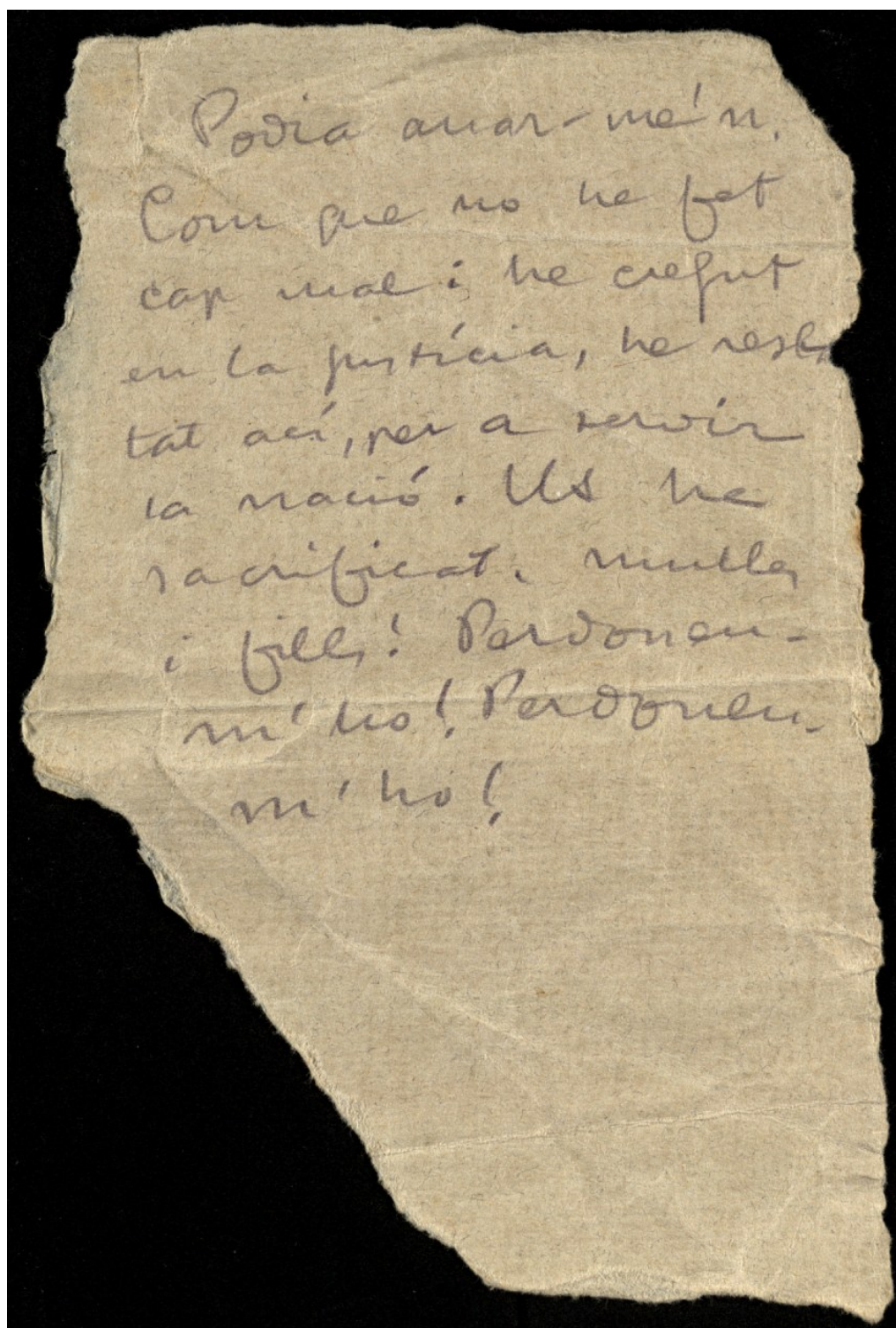
El Secretario
Pedro Pardo

V.º B.º
El Jefe del Estado

Font 2. Fotografia de Julià Basagañas Figueres

Transcripció: Podria anar-me'n. Com que no he cap mal i he cregut en la justícia, he restat ací (aquí), per a servir a la nació. Us he sacrificat, muller i fills! Perdoneu-m'ho! Perdoneu-m'ho!

2.3. Objectius didàctics de la proposta

Els principals objectius plantejats per a les sessions dissenyades són els següents:

- Conèixer i interpretar textos de fonts primàries.
- Participar i escoltar de manera activa i respectuosa les idees dels companys en els debats o diàlegs proposats a l'aula.
- Treballar i aprendre sobre el moment històric de la Guerra Civil presentant personatges com Carles Rahola i Julià Basagañas.
- Utilitzar la creativitat i el coneixement històric per escriure una carta de resposta.

2.4. Continguts didàctics de la proposta

Seguint el currículum d'Educació Primària (2015), les activitats dissenyades plantegen treballar els següents continguts de l'àmbit de coneixement del medi, en concret, el coneixement del medi social i cultural.

Persones, cultures i societats:

- Participació activa a l'escola com a aprenentatges per a la vida en democràcia.
- Reconeixement de la diversitat d'opinions.
- Valoració dels drets i deures ciutadans i del paper individual i col·lectiu en la construcció d'un món més just i equitatiu.

Canvis i continuïtats en el temps:

- Comprensió del temps cronològic: identificació de la durada, simultaneïtat i successió d'esdeveniments històrics.
- Ús de diferents fonts històriques (orals, documentals, materials) per contrastar informacions sobre un mateix esdeveniment i obtenir elements per explicar les accions humanes.
- Valoració de la pròpia història personal i col·lectiva per a la comprensió del passat, del present i la construcció del futur.

2.5. Competències bàsiques

En les activitats dissenyades es treballen diverses competències bàsiques marcades pel currículum d'Educació Primària (2015), que es poden trobar a continuació:

- **Competència comunicativa lingüística i audiovisual**, ja que al llarg de la unitat didàctica es plantegen situacions on els alumnes hauran d'expressar i comunicar de manera oral les seves opinions i coneixements. Alhora, hauran de comprendre i interpretar diferents textos i informacions i finalment, hauran d'escriure una carta fent ús correcte de la llengua catalana. Per tant, es treballarà l'expressió oral i escrita, així com la comprensió lectora.
- **Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic**, ja que hauran d'establir relacions entre els fets històrics de la Guerra Civil i els fets actuals, tot reflexionant sobre els canvis que han succeït.
- **Competència d'aprendre a aprendre**, atès que es presenten diferents mètodes i estratègies d'aprenentatge, com ara el treball individual i treball cooperatiu.

Pel que fa a les competències pròpies de l'àmbit de coneixement del medi, en concret, de l'àrea de coneixement del medi social i cultural, s'especificaran en cada una de les activitats dissenyades.

2.6. Disseny de les activitats d'ensenyament i aprenentatge, amb tots els materials

A continuació, es presenten les activitats dissenyades, en les quals s'introduiran les tres fonts primàries esmentades. Prèviament, cal destacar que, amb relació a la metodologia emprada al llarg de totes les sessions, es respectarà el ritme i nivells diversos dels infants, convertint-los en el centre del seu aprenentatge. Per tant, el docent adoptarà el paper de guia i mediador al llarg de les sessions. A més, durant la unitat didàctica, el docent proporcionarà un clima d'aula agradable per fomentar l'expressió oral i lliure dels alumnes per tal que puguin compartir el seu aprenentatge, interessos i inquietuds amb els companys d'aula i el docent.

Sessió 1	Coneixem una font primaria	Duració	1 hora
Objectius		Criteris d'avaluació específics	
- Comprendre i interpretar textos extrets de fonts primàries. - Explorar els coneixements previs amb relació a la Guerra Civil.		L'alumne ha de ser capaç de: - Utilitzar fonts primàries per obtenir informació sobre fets significatius d'èpoques passades. - Expressar els seus coneixements amb relació a la temàtica de la Guerra Civil. - Escoltar els seus companys amb educació i respecte.	
Competències			
Dimensió món actual - Competència 1. Plantejar-se preguntes sobre el medi, utilitzar estratègies de cerca de dades i analitzar resultats per trobar respostes.			
Material			
- Pissarra d'aula - Projector - Notes adhesives - Sentència de mort de Julià Basagañas Figueres			

- Fotografia de Julià Basagañas Figueres

Organització de l'aula

Aquesta primera sessió es farà amb tot el grup-classe per així descobrir quins coneixements tenen sobre la Guerra Civil. També especificar que es durà a terme a l'aula ordinària.

Desenvolupament de l'activitat

- **Part inicial** (15 minuts)

Per començar la sessió el docent entrarà a l'aula fent una recreació de la lectura de la sentència de mort de Julià Basagañas Figueres. Haurà de ser una recreació teatralitzada simulant la màxima realitat possible. D'aquesta manera, s'intentarà deixar desconcertats els alumnes i captar la seva atenció. Cal afegir que es farien les adaptacions corresponents a l'edat dels alumnes per assegurar la seva comprensió, ja que a la sentència hi ha paraules i frases complexes.

A continuació es presentarà la fotografia d'en Julià i una còpia de la sentència, fet que ajudarà a confirmar que la lectura de la sentència parlava d'un cas real. A partir d'aquí els alumnes es començaran a fer preguntes sobre qui, quan, com i per què va ser condemnat a mort. Amb l'ajuda del mestre s'intentarà arribar a la conclusió que aquesta sentència de mort es va escriure durant la Guerra Civil espanyola, entre els anys 1936 i 1939. Seguidament, serà el moment en què s'expliqui als nens que la lectura de la sentència s'ha basat en el seu cas concret.

- **Part principal** (25 minuts)

A continuació, seguint amb el tema de la Guerra Civil, se'ls repartirà un post-it a cada alumne. En aquest hauran d'escriure allò que saben sobre la Guerra Civil o alguna experiència que coneguin. Un per un, aniran sortint a enganxar-ho a la pissarra i ho explicaran als companys. Si algun alumne té més d'una idea podrà demanar més post-its. Del que es tracta aquesta part de la sessió és d'explorar els coneixements previs dels alumnes i compartir-los amb la resta de companys perquè vagin adquirint coneixements i sorgeixi un diàleg entre ells.

- **Part final** (20 minuts)

Per finalitzar aquesta sessió es projectarà el vídeo "E avis ens expliquen la Guerra Civil" extret de l'Info K, referenciat a la bibliografia. A partir de veure'l dues vegades, els alumnes hauran de pensar una paraula que defineixi o destacarien del vídeo. Es farà una pluja d'idees i per tant, el mestre anirà escrivint totes aquestes paraules a la pissarra. S'obrirà un diàleg perquè expliquin allò que més els ha sorprès. La intenció d'aquesta part de la sessió és que apareguin paraules com llibertat d'expressió i postguerra, que seran de gran ajuda per les següents sessions.

Sessió 2	La Guerra Civil	Duració	1 hora
Objectius		Criteris d'avaluació específics	
- Conèixer i organitzar cronològicament els fets històrics ocorreguts abans, durant i després de la Guerra Civil Espanyola, comprenent i demostrant que la història es va construint. - Buscar i extreure informació rellevant sobre la Guerra a partir de diverses fonts d'informació.		L'alumne ha de ser capaç de: - Conèixer, descriure i identificar cronològicament els fets que van passar durant la Guerra Civil. - Utilitzar diferents tipus de fonts documentals per obtenir informació sobre fets passats.	
Competències			
Dimensió món actual - Competència 2: Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim.			
Material			
- 20 targetes del joc del <i>Timeline</i> - Tauletes digitals			
Organització de l'aula			

Durant aquesta segona sessió els alumnes treballaran, per una banda, en gran grup (grup-classe), quan a l'inici de la sessió han de col·locar les targetes per ordre, i al final, quan les han de recol·locar partint de la informació trobada; i per altra banda, en parelles, ja que hauran de buscar més específicament els fets que van passar durant un període concret de la Guerra Civil. Tota la sessió tindrà lloc a l'aula ordinària.

Desenvolupament de l'activitat

- **Part inicial** (10 minuts)

En aquesta segona sessió, el mestre presentarà als alumnes el joc del *Timeline (Annex 1)*. Es tracta d'un joc en el qual hi ha diferents targetes que mostren un fet històric amb relació a una temàtica. L'objectiu del joc és col·locar totes les cartes per ordre per acabar recreant la història. Així doncs, el mestre mostrarà les 20 targetes relacionades amb la Guerra Civil i demanarà als alumnes, que de manera conjunta i encara que no sàpiguen res sobre el tema, les intentin col·locar segons creguin.

- **Part principal** (30 minuts)

Després de col·locar les targetes, els alumnes es posaran per parelles i hauran de triar un total de dues targetes. Cada parella haurà de buscar informació sobre les que han seleccionat, per així després poder comprovar si estaven ben col·locades. A les targetes hi haurà fets relacionats amb abans de la Guerra Civil, els fets que la van desencadenar, fets que varen passar durant la guerra, com va acabar, i què va passar després. Les parelles disposaran de tauletes digitals proporcionades per l'escola per tal de fer aquesta cerca.

A mesura que els infants vagin trobant la informació que necessiten per tornar a col·locar les targetes correctament, aniran reconstruint la història de la Guerra Civil d'Espanya. El mestre també els demanarà que prenguin notes de la informació que trobin.

Targetes:

1. A Espanya governava el regnat d'Alfons XIII, però aquest govern monàrquic era incapaç de resoldre la crisi política, social i econòmica que hi havia.
2. El General Primo de Rivera fa un cop d'estat i instal·la una dictadura (1923).
3. La dictadura de Primo de Rivera cau per pressió popular (1930).
4. Un moviment revolucionari provoca que el rei Alfons XIII marxi a l'exili. (14 d'abril de 1931)
5. Es proclama la 2a República.
6. Es produeixen conflictes entre les forces/ bàndols d'esquerra (republicans) i de dretes (conservadors), que entren en lluita contínua. (mesos de febrer a juliol de 1936)
7. El bàndol conservador, format per grans propietaris, alta burgesia i membres de l'exèrcit i l'església, s'uneixen en un partit d'extrema dreta i creen una organització anomenada Falange.
8. Uns pistolers falangistes assassinen a un militant d'esquerrers (José del Castillo), un defensor de la república. (12 de juliol 1936)
9. Per venjança, els republicans assassinen a un dels principals líders de la dreta (José Calvo Sotelo) (13 de juliol de 1936)
10. Es produeix un aixecament militar a Melilla i un cop d'estat per part del General Francisco Franco a la península (bàndol de dretes) que

topa amb una forta resistència, i com a conseqüència s'inicia la guerra. (18 de juliol de 1936)

11. El cop d'estat no va tenir gaire èxit i Espanya queda dividida entre falangistes i republicans.
12. L'exèrcit nacionalista o falangista obté suport de l'Alemanya nazi i Itàlia, i els republicans, de la Unió Soviètica (imperi rus).
13. Durant la guerra, es produeixen milers de morts, es destrueixen molts edificis i es produeixen moltes pèrdues pel que fa a l'agricultura i ramaderia.
14. Un dels episodis més cruels de la Guerra Civil és el bombardeig sobre la ciutat de Guernica (26 d'abril de 1937).
15. La guerra s'acaba amb la victòria dels falangistes, que fa caure el Govern Republicà. (1 d'abril de 1939)
16. Franco assumeix tot el poder i implementa una dictadura totalitària de règim feixista (de dretes).
17. Mesos més tard de la victòria franquista, comença la Segona Guerra Mundial. (setembre de 1939)
18. Els primers anys després de la guerra van ser inclús pitjors que la mateixa guerra.
19. La dictadura acaba quan Franco mor (1975).
20. Juan Carlos de Borbó és corona com a rei d'Espanya.

- **Part final** (20 minuts)

A la part final de la sessió, tot el grup-classe es tornarà a reunir per posar en comú la informació que han trobat. Cada parella tindrà 2 minuts per recol·locar correctament les targetes. A continuació, el mestre començarà llegint la primera targeta i demanarà que la parella que ha buscat informació, amb l'ajuda de les notes que han escrit, expliquin breument a la resta de companys, què va passar. El mateix es farà amb

la segona, la tercera i la resta de targetes del joc.

Aquestes targetes, ben col·locades, es poden penjar en alguna paret de la classe, així els alumnes poden revisar els fets ocorreguts abans, durant i després de la Guerra Civil al llarg de la unitat didàctica.

Sessió 3	La llibertat d'expressió	Duració	45 minuts
Objectius		Criteris d'avaluació específics	
- Conèixer què és la llibertat d'expressió i els drets humans. - Conèixer la llibertat d'expressió que hi havia durant la Guerra Civil. - Participar en diàlegs col·lectius mostrant els coneixements previs i adquirits i respectant les idees dels companys.		L'alumne ha de ser capaç de: - Conèixer i valorar els drets humans respectats a la Guerra Civil en comparació als actuals, concretament el dret de llibertat d'expressió. - Participar en el debat, respectant i escoltant les idees dels companys.	
Competències			

Dimensió món actual

- Competència 2: Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim.
- Competència 5. Valorar problemes socials rellevants interpretant-ne les causes i les conseqüències per plantejar propostes de futur.

Dimensió ciutadana

- Competència 13: Valorar el sistema democràtic partint del coneixement dels sistemes polítics per esdevenir futurs ciutadans crítics.

Material

- Pissarra d'aula

Organització de l'aula

La sessió es farà amb el grup-classe sencer en tot moment per tal de propiciar un debat amb més diversitat d'idees i coneixements.

En relació amb l'espai, és òptim que sigui un espai ampli on tothom pugui veure's directament, de manera que la comunicació sigui més fluida. Per tant, una aula àmplia amb cadires posades en forma de cercle seria idoni.

Desenvolupament de l'activitat

- **Part inicial** (10 minuts per fer el dibuix + 5 minuts de vídeo = 15 minuts)

En primer lloc, es demanarà als alumnes que, amb 10 minuts, facin un dibuix, una pintura o un escrit lliure. Seguidament, quan s'hagi acabat el temps, el docent passarà per les taules i, depenent del dibuix o escrit, ocultarà amb papers el que han dibuixat o alguna part. Quan els alumnes preguntin el motiu, el mestre respondrà que simplement estava prohibit o que no li agrada, sense donar cap argumentació sòlida.

Seguidament, es projectarà el vídeo anomenat “No penso callar”, que es pot trobar al *Youtube* i referenciat a la bibliografia. En aquest moment, s'adonaran que el que ha passat al vídeo és la mateixa situació que s'haurà dut a terme fa uns minuts a l'aula.

- **Part principal** (15 minuts)

A continuació, es crearà un debat a l'aula escrivint a la pissarra “llibertat d'expressió”, una idea clau per la sessió. A partir de les diferents idees extretes a través del vídeo s'iniciarà un diàleg on els alumnes expressin allò que els ha sorgit. Seguidament, el docent apuntarà a la pissarra alguns fets relacionats amb la Guerra Civil en el qual els ciutadans van perdre la seva llibertat d'expressió i, amb el debat creat, l'alumnat haurà de decidir si això ho podien fer o no. Per exemple, es pot apuntar “es podia triar la llengua amb la què parlaves”, “es podia publicar un article al diari explicant el què pensaves”, entre d'altres.

És essencial recordar que mentre es dugui a terme el debat, el docent serà l'encarregat de dirigir el debat cap a nous aprenentatges, tot introduint conceptes com “drets humans, democràcia, dictadura...”.

- **Part final** (15 minuts)

Finalment, per tal de fer-ho arribar a una realitat més propera, es pot reflexionar sobre les diferències que hi ha entre la Guerra Civil i la realitat actual dels alumnes. Per exemple, es pot reflexionar sobre la llibertat d'expressió i decisió que tenen els alumnes a l'escola (per exemple, triar el seu delegat, triar el seu tutor, triar l'horari escolar, triar com serà el pati, etc.) o, d'altra banda, la que tenen a casa (dir què volen sopar, on aniran el cap de setmana, etc.). D'aquesta manera, el treball i la reflexió s'aproximarà a la seva vida quotidiana i es convertirà en un aprenentatge més significatiu.

Sessió 4	La carta de Carles Rahola	Duració	2 hores i 30 minuts
Objectius		Criteris d'avaluació específics	
- Llegir i interpretar una font primària, concretament una carta. - Conèixer Carles Rahola, la seva biografia i la història del moment.		L'alumne ha de ser capaç de: - Interpretar una font primària, la carta, i comunicar l'aprenentatge de forma oral. - Mostrar iniciativa i participar en la recerca de la biografia de Carles	

- Participar en diàlegs col·lectius mostrant els coneixements previs i adquirits i respectant les idees dels companys.	Rahola i la història del moment. - Comunicar els nous coneixements i escoltar i respectar les idees dels companys.
Competències	
Dimensió món actual - Competència 2: Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim. Dimensió ciutadana - Competència 13: Valorar el sistema democràtic partint del coneixement dels sistemes polítics per esdevenir futurs ciutadans crítics.	
Material	
- La carta impresa - Un ordinador, com a mínim, per a cada grup de treball	
Organització de l'aula	
La part inicial i final de l'activitat es durà a terme amb tot el grup-classe però la central amb grups de treball de 4 persones. Aquests grups seran heterogenis i escollits pel docent.	

En relació amb l'espai, la primera part és òptim començar-la a l'arxiu i acabar-la a l'aula i les altres dues es duran a terme a l'aula. Tot i que, la part principal de recerca és important que si l'aula no és espaiosa, es pugui disposar de més d'una aula per tal, que els alumnes puguin treballar per grups tranquil·lament.

Quant al temps aquesta activitat serà la més llarga de les proposades, atès que durarà dues o tres sessions d'aula.

Desenvolupament de l'activitat

- **Part inicial** *(sense visita a l'arxiu 15/20 minuts, amb visita a l'arxiu 1 hora)*

Aquesta activitat és òptim iniciar-la amb la visita a l'arxiu de Girona on un arxiver ensenyi la carta escollida de Carles Rahola als infants. D'aquesta manera, l'aprenentatge serà molt més vivencial i significatiu. Un cop hagin vist la carta en arribar a la classe se la tornaran a trobar però aquest cop impresa.

Seguidament, el docent o un alumne serà l'encarregat de tornar-la a llegir i s'obrirà un diàleg sobre el significat de la carta, a què es refereix, quins sentiments es mostren.... Algunes preguntes amb les quals pot començar el docent són:

- Què explica a la carta?
- Qui era Carles Rahola?
- Per què va estar tancat a la presó?

- Quins sentiments es mostren a la carta?
- Com era la situació social i política en el moment que Carles Rahola va escriure la carta?

És possible que algunes preguntes els alumnes no les puguin respondre però no és necessari que el docent les respongui sinó que el que cal és que tots els alumnes participin i escoltin les seves idees amb respecte. D'aquesta manera, docent i alumnes podran veure les idees prèvies del grup-classe.

- **Part principal** *(1 hora i mitja)*

La part principal serveix perquè els alumnes a partir de la recerca d'informació coneguin a Carles Rahola i puguin respondre les qüestions que han sorgit en el diàleg anterior.

Aquesta part de la sessió la realitzaran amb grups de 4 alumnes. Cada grup ha de disposar de com a mínim un ordinador i un espai on puguin treballar de manera més autònoma i tranquil·la.

És òptim que cada grup s'anoti les qüestions prèvies així, poden trobar-hi una resposta. Tot i això, la recerca ha de ser lliure seguint els seus interessos i sentiments.

- **Part final** *(30 minuts)*

Aquesta part estarà destinada a què els diferents grups vagin exposant què han après sobre la biografia de Carles Rahola, en quin moment històric va viure, què li va passar... i al final, també pot ser òptim relacionar-ho amb la llibertat d'expressió i la censura.

Cada grup però, no farà una exposició tradicional, atès que és molt possible que els grups repeteixin la mateixa informació. Per això, tots els alumnes es col·locaran amb rotllana i començarà a exposar un grup tot explicant la vida de Carles Rahola i amb ordre i respecte, els altres grups, un cop aquest hagi acabat d'exposar afegiran la informació que considerin necessària.

És important, que durant aquesta posada en comú el docent faci de mediador i vagi guiant els temes a parlar, per tal que es tractin tots. Alhora, cal deixar als alumnes incidir més en aquells temes que els interessin o criden l'atenció.

Sessió 5	Si poguessis, què li diries a...?	Duració	1 hora i 30 minuts
Objectius		Criteris d'avaluació específics	
- Utilitzar la creativitat i el coneixement històric per escriure una carta de resposta. - Escriure una carta demostrant tots els coneixements adquirits.		L'alumne ha de ser capaç de: - Plasmar, a través de l'escriptura d'una carta, tots els coneixements adquirits. - Relacionar els coneixements adquirits amb els documents treballats a l'aula. - Escoltar els seus companys amb educació i respecte.	
Competències			
Dimensió món actual Competència 1. Plantejar-se preguntes sobre el medi, utilitzar estratègies de cerca de dades i analitzar resultats per trobar respostes.			
Material			
- Carta de Carles Rahola - Sentència de mort de Julià Basagañas Figueres - Fotografia de Julià Basagañas Figueres - Material escolar (llapis, goma, bolígraf, fulls, etc.)			

- Fitxa model carta (Annex 2)

Organització de l'aula

La darrera sessió es farà, igual que la resta, amb tot el grup-classe i a l'aula ordinària. Tanmateix, cal destacar que al llarg de la sessió variaran els tipus d'agrupament, segons l'activitat que es porti a terme. La primera part de la sessió es farà amb tot el grup-classe conjuntament, per tal de posar en comú la informació obtinguda el dia anterior i explicar l'activitat. Aleshores, la part principal, on es durà a terme l'activitat primordial, es farà individualment. Finalment, la darrera part de la sessió es formaran grups reduïts d'alumnes; els grups es faran de manera aleatòria, segons el ritme de treball dels infants (a mesura que els infants acabin la seva activitat, es conformaran els grups).

Aquesta sessió tindrà una mica més de durada respecte a les primeres, ja que es considera que l'alumnat necessitarà més temps per tal de pensar, organitzar, escriure i plasmar tot el que ha après durant les sessions prèvies i, per tant, no es pretén que el temps sigui un factor jugui en contra.

Desenvolupament de l'activitat

Aquesta es tractarà de la darrera sessió de la unitat didàctica. Per tant, servirà per clausurar el tema tractat fins aleshores i també per tal que els alumnes puguin expressar tots els coneixements adquirits al llarg dels dies.

- **Part inicial** (20 minuts)

Per tal de començar, recuperarem la carta de Carles Rahola treballada a la sessió anterior. Tal com hem comentat, possiblement es tracti d'una

part de la carta o sinó un simple missatge dirigit a la seva família. S'obrirà un torn obert de paraula per tal que els infants, després de fer memòria i recuperar la informació, expliquin què es va fer a la sessió prèvia i, per tant, recordar a grans trets qui era Carles Rahola, perquè és important, relacionar-lo amb els fets ocorreguts quan va morir, etc.

Després, el mestre presentarà l'última activitat. Els alumnes, individualment, hauran d'escriure una carta, dirigida a en Carles Rahola o a en Julià Basagañas. Així doncs, els alumnes hauran de fer l'esforç de retrocedir uns quants anys enrere, concretament l'any 1939, per tal d'explicar als dos personatges esmentats quelcom, el que ells vulguin. La carta no hi haurà una extensió mínima ni màxima, però sí que es demanarà als estudiants que, a través de la carta, han de plasmar el que han après al llarg d'aquests dies, els coneixements que consideren més rellevants i/o que més els han interessat, etc.

- **Part principal** (45 minuts)

Som conscients que es tracta d'una activitat una mica complexa i que requereix temps. Per tal de facilitar-los la feina, el mestre ja els proporcionarà una fitxa amb les diferents parts d'una carta (veure annex 2), de tal manera que els nens i nenes només hauran d'omplir els buits i, òbviament, la part feixuga resultarà el cos de la carta, on els alumnes hauran de plasmar tots els coneixements. Tot i així, cal afirmar que els infants ja hauran treballat amb aquest tipus de document a les àrees de llengua.

A més, el professor també els donarà un full en blanc, per tal que els infants puguin fer pluja d'idees, esborranys, etc. En tot moment, els alumnes tindran a la seva disposició la sentència de mort de Julià Basagañas figures i la seva corresponent fotografia i la carta de Carles Rahola

per tal que, si ho desitgen i com a forma d'inspiració puguin rellegir-les tantes vegades com els sigui necessari.

- **Part final** (25 minuts)

Els últims minuts de la classe, o a partir que els nens i nenes estiguin d'escriure la carta, es conformaran grups de 4/5 persones. Aleshores, cada nen/a podrà llegir la carta que ha escrit als seus companys. Per tant, es tracta d'una forma de compartir coneixement, ja que segurament cadascú s'haurà centrat en uns aspectes concrets.

Finalment, per tal que tothom pugui llegir qualsevol escrit, s'exposaran les cartes per tota l'aula, de tal manera que els alumnes, quan ho desitgin o si els crida l'atenció, puguin llegir la carta de qui vulguin.

**Volem proposar una sessió extra, la qual consistiria a parlar més profundament sobre les cartes, comparant l'actualitat amb el passat; com s'envien/s'enviaven en aquell temps, amb quin objectiu s'envien cartes avui dia/quin era el d'aquella època, etc.*

Es pot aprofitar per fer una excursió a Correus i simular l'enviament de les seves cartes. Segurament, a partir d'aquesta activitat pot sorgir, es pot originar una nova unitat didàctica.

2.7. Avaluació de la proposta

En referència a l'avaluació de la unitat didàctica, es pot observar que a cada una de les activitats planificades s'hi especifiquen uns criteris d'avaluació, que serviran com a punt de referència pel docent per fer un seguiment continu del procés de cada alumne. Cal destacar que aquests criteris esdevenen una guia, ja que en cap cas s'avaluen amb una nota quantitativa, sinó que resultaran útils pel docent per realitzar una observació activa partint dels criteris i objectius, els quals permetran ajudar l'alumne a progressar.

Tot i això, en el cas que el docent vulgui obtenir una nota quantitativa d'aquesta unitat didàctica, podrà guiar-se amb les anotacions que ha pres durant les activitats gràcies als criteris d'avaluació i, al final, podrà acabar de posar la nota valorant la redacció de la carta on es veuran reflectits tots els coneixements adquirits al llarg de la unitat didàctica.

És important que per tal que l'alumne sàpiga què ha de fer al llarg de les sessions i què espera el docent d'ell, els objectius i els criteris s'hauran compartit prèviament, acceptant modificacions o negociacions en tot moment.

Per tant, partint d'una avaluació inicial dels coneixements dels infants, es farà una avaluació contínua al llarg de la unitat didàctica, valorant el procés d'aprenentatge i progrés d'aquests. Per últim, també hi haurà una avaluació final, per tal d'avaluar individualment els aprenentatges i coneixement que ha adquirit cada alumne (en cap cas de forma quantitativa, tal com s'ha afirmat).

3. Conclusions

Per concloure aquest treball, volem fer una petita justificació i alhora reflexió de la nostra proposta d'unitat didàctica.

En primer lloc, considerem molt interessant treballar a partir de fonts primàries, en el nostre cas, amb fonts documentals (documents i fotografia), ja que han estat generades en el mateix moment i lloc dels fets que es treballen a l'aula. Per tant, creiem que aporta als alumnes una

molt bona contextualització i alhora, els apropa d'una manera emotiva als coneixements. A més, aquests tipus de fonts no han estat interpretades per cap altra persona al llarg del temps i, per tant, tenen un grau molt elevat de versemblança.

Per altra banda, es tracta d'un tipus de material no gaire comú i que no es té en compte a les escoles i, per tant, els alumnes no estan acostumats a treballar-hi. Tanmateix, i sobretot a les Ciències Socials, es tracta d'un recurs perfecte per treballar amb infants, sempre adequant els textos o documents i la proposta en qüestió al seu nivell.

Molt relacionat amb les fonts primàries, és interessant que els infants sàpiguin d'on provenen, on les podem trobar. Així doncs, resulta gairebé indispensable fer una sortida a l'arxiu més proper per tal de comprendre la seva utilitat i tota la història que un lloc d'aquestes característiques arriba a guardar.

Tal com s'ha pogut llegir al llarg de la nostra proposta, aquesta tracta sobre l'etapa de la Guerra Civil i més concretament, ens hem volgut endinsar en què va comportar i com va afectar a la societat tots aquests anys de conflicte, atès que de ben segur que els infants, a casa, n'han sentit a parlar en més d'una ocasió. Més enllà dels fets que van ocórrer, hem volgut pretendre que els infants reflexionessin, entre altres aspectes, sobre la llibertat d'expressió, per exemple. Pensem que és un tema molt interessant per treballar amb els alumnes, ja que probablement avui dia encara no siguem conscients del que comporta tenir llibertat d'expressió.

En tot moment, hem volgut proposar activitats on els estudiants poguessin expressar el que senten, dir la seva opinió de manera respectuosa i que a la vegada fos escoltada i respectada per la resta de companys. Tanmateix, no hem volgut deixar de banda les tasques de recerca, de recordar, de compartir i de plasmar els coneixements obtinguts. A més, cal recordar que tot parteix d'un fet real i molt proper als infants, ja que la sentència de mort fa referència a un antic habitant del poble de Castellfollit de la Roca, el mateix lloc de l'escola i probablement poble de residència dels infants. Aleshores, podem afirmar que hi té cabuda la part emocional i, per tant, tots els coneixements que n'obtinguin resultaran ser molt més significatius.

4. Referències bibliogràfiques

- Ajuntament de Girona. (s.d.). *Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions: L'Arxiu Històric de la Ciutat*. Recuperat de http://www.girona.cat/sgdap/cat/servei_arxiu_historic.php
- Ajuntament de Girona. Servei de Gestió Documental, Arxiu i Publicacions. (s.d.) *Carles Rahola i Llorens. Paraules que perduren*. Recuperat el 23 de desembre de https://www.girona.cat/sgdap/cat/recurs_rahola_papers_preso.php
- Amnistia Catalunya. (2015, desembre 9). *No penso callar. [Vídeo]*. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=UHwK1Lp73tc&feature=youtu.be>
- Generalitat de Catalunya (s.d.). *Xarxa d'Arxius Comarcals (XAC)*. Recuperat el 19 de desembre de http://xac.gencat.cat/ca/llista_arxius_comarcals/girones/quadre_de_fons/
- Generalitat de Catalunya, Departament d'ensenyament. (2015). *Curriculum d'educació primària*. Recuperat de <http://ensenyament.gencat.cat/ca/departament/publicacions/colleccions/curriculum/curriculum-ed-primaria/>
- Info K. (2014). *Els avis ens expliquen la guerra civil*. Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/els-avis-ens- expliquen-la-guerra-civil/video/5092231/>
- Profe en Historia - Portal de Historia de la Humanidad. (2019). Guerra Civil Española – Resumen, Causas y Consecuencias. Recuperat de <https://profeenhistoria.com/guerra-civil-espanola/>
- Viquipèdia. (2019). *Arxiu Municipal de Girona*. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Arxiu_Municipal_de_Girona

ANNEXES

Annex 1: Targetes del joc del *Timeline* per la sessió 2

A Espanya governava el regnat d'Alfons XIII, però aquest govern monàrquic era incapaç de resoldre la crisi política, social i econòmica que hi havia.	El General Primo de Rivera fa un cop d'estat i instal·la una dictadura (1923).
La dictadura de Primo de Rivera cau per pressió popular (1930).	Un moviment revolucionari provoca que el rei Alfons XIII marxi a l'exili. (14 d'abril de 1931)
Es proclama la 2a República.	Es produeixen conflictes entre les forces/ bàndols d'esquerra (republicans) i de dretes (conservadors), que entren en lluita contínua. (mesos de febrer a juliol de 1936)
El bàndol conservador, format per grans propietaris, alta burgesia i membres de l'exèrcit i l'església, s'uneixen en un partit d'extrema dreta i creen una organització anomenada Falange.	Uns pistolers falangistes assassinen a un militant d'esquerres (José del Castillo), un defensor de la república. (12 de juliol 1936)
Per venjança, els republicans assassinen a un dels principals líders de la dreta (José Calvo Sotelo). (13 de juliol de 1936)	Es produeix un aixecament militar a Melilla i un cop d'estat per part del General Francisco Franco a la península (bàndol de dretes) que topa amb una forta resistència, i com a conseqüència s'inicia la guerra. (18 de juliol de 1936)
El cop d'estat no va tenir gaire èxit i Espanya queda dividida entre falangistes i republicans.	L'exèrcit nacionalista o falangista obté suport de l'Alemanya nazi i Itàlia, i els republicans, de la Unió Soviètica (imperi

	rus).
Durant la guerra, es produeixen milers de morts, es destrueixen molts edificis i es produeixen moltes pèrdues pel que fa a l'agricultura i ramaderia.	Un dels episodis més cruels de la Guerra Civil és el bombardeig sobre la ciutat de Guernica. (26 d'abril de 1937)
La guerra s'acaba amb la victòria dels falangistes, que fa caure el Govern Republicà. (1 d'abril de 1939)	Franco assumeix tot el poder i implementa una dictadura totalitària de règim feixista (de dretes).
Mesos més tard de la victòria franquista, comença la Segona Guerra Mundial. (setembre de 1939)	Els primers anys després de la guerra van ser inclús pitjors que la mateixa guerra.
La dictadura acaba quan Franco mor (1975).	Juan Carlos de Borbó és corona com a rei d'Espanya.

Annex 2: Model carta per la sessió 5

Lloc i data (pot ser inventat)

Per exemple: Castellfollit de la Roca, 31 de juliol de 1939.

Salutació (a qui et dirigeixes?)

Text (tot el contingut de la carta: explica tot el que has après i saps)

Comiat

Signatura